

MILLATLARARO TOTUVLIK – YURT FAROVONLIGI GAROVI

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Ijtimoiy fanlar kafedrasida dotsent

Iskandarov Sherzod Abdig‘aniyevich

2-son davolash ishi fakulteti 104-“B” guruh

Xakimov Fozilxo‘ja Muzaffar o‘g‘li

Annotatsiya:

Ushbu maqolada millatlararo totuvlikning yurt farovonligini ta‘minlashdagi o‘rni va ahamiyati kompleks tarzda tahlil qilinadi. Tadqiqot uchta asosiy yo‘nalishni qamrab oladi: birinchidan, millat, etnos va millatlararo munosabatlar tushunchalarining nazariy asoslari hamda bag‘rikenglikning falsafiy-huquqiy talqini ochib beriladi; ikkinchidan, O‘zbekiston Respublikasida millatlararo totuvlik sohasida olib borilayotgan davlat siyosati, uning tarixiy ildizlari, qonunchilik va institutsional bazasi, milliy-madaniy markazlar faoliyati hamda davlat tilining birlashtiruvchi roli amaliy misollar asosida yoritiladi; uchinchidan, millatlararo totuvlikning iqtisodiy o‘shish, investitsion jozibadorlik, ijtimoiy kapital va fuqarolik birdamligiga ta‘siri, shuningdek, global tahlikalar sharoitida uni saqlash istiqbollari asoslab beriladi. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, millatlararo totuvlik nafaqat ijtimoiy-siyosiy barqarorlikning, balki barqaror iqtisodiy rivojlanish va xalqaro xavfsizlikning ham eng muhim shartidir. Maqolada O‘zbekistonning ushbu sohadagi ilg‘or tajribasi xalqaro kontekstda baholanib, kelgusidagi rivojlanish istiqbollari bo‘yicha taklif va xulosalar ilgari surilgan.

Kalit so‘zlar: Millatlararo totuvlik, bag‘rikenglik, etnos, millat, fuqarolik birdamligi, ijtimoiy kapital, milliy siyosat, O‘zbekiston, milliy-madaniy markazlar, iqtisodiy farovonlik, diniy bag‘rikenglik, globallashtiruv, ijtimoiy barqarorlik, davlat tili, ko‘pmillatli jamiyat, xavfsizlik.

Kirish: Har bir jamiyatning taraqqiyot darajasi nafaqat iqtisodiy ko‘rsatkichlar, balki ijtimoiy totuvlik, fuqarolar o‘rtasidagi o‘zaro hurmat va ishonch muhiti bilan ham

o‘lchanadi. “Millatlararo totuvlik – yurt farovonligi garovi” mavzusi bugungi globallashuv davrida naqadar dolzarbligini yo‘qotmayotgan, balki har qachongidan ham muhim ahamiyat kasb etayotgan masaladir. Zero, ko‘pmillatli jamiyatlarda tinchlik va barqarorlikni ta‘minlash davlat siyosatining eng ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Bugun jahon xaritasida 200 ga yaqin davlat mavjud bo‘lsa, ularning aksariyati ko‘p millatli tarkibga ega. Tarix shuni ko‘rsatadiki, millatlararo ziddiyatlar, etnik nizolar eng rivojlangan mamlakatlarni ham tanazzulga olib kelishi, iqtisodiy inqiroz, fuqarolar urushi va hatto davlat parchalanishiga sabab bo‘lishi mumkin. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, millatlararo totuvlik – bu nafaqat ijtimoiy-siyosiy, balki iqtisodiy farovonlikning ham eng asosiy shartidir.

O‘zbekiston Respublikasi – 130 dan ortiq millat va elat vakillari istiqomat qiladigan, ko‘p asrlik bag‘rikenglik an‘analariga ega mamlakat. Mustaqillik yillarida millatlararo munosabatlar sohasida amalga oshirilgan islohotlar, qabul qilingan qonunlar, xalqaro miqyosda e‘tirof etilgan tajriba ushbu mavzuning chuqur o‘rganilishini taqozo etadi. Zero, tinchlik va totuvlik osmon ostidagi tinch hayot tarzi nafaqat konstitutsiyaviy norma, balki har bir fuqaroning kundalik turmush tarziga aylangandagina, yurt farovonligi ta‘minlanadi.

Ushbu hujjat uchta bobdan iborat bo‘lib, birinchi bobda millatlararo totuvlikning nazariy asoslari, asosiy tushuncha va tamoyillar, ikkinchi bobda O‘zbekistonda ushbu sohada olib borilayotgan davlat siyosati va amaliyot tahlili, uchinchi bobda esa millatlararo totuvlikning mamlakat farovonligi, iqtisodiy o‘sishi va xalqaro xavfsizlikka ta‘siri masalalari yoritiladi.

1. Millat, etnos va millatlararo munosabatlar tushunchalari

Millatlararo munosabatlar mavzusini tahlil qilishdan avval, “millat”, “etnos”, “xalq”, “elat” kabi asosiy tushunchalarga aniqlik kiritish lozim. Ushbu tushunchalar ko‘pincha sinonim sifatida qo‘llanilsa-da, ularning ilmiy talqinida muayyan farqlar mavjud.

Etnos (yunoncha “ethnos” – xalq, qabila) – tarixan tarkib topgan, umumiy hudud, til, madaniyat, ruhiyat va o‘zlikni anglash xususiyatlari bilan birlashgan kishilar guruhi. Akademik Yulian Bromley etnosni tor va keng ma‘noda talqin qilgan: tor ma‘noda etnik

guruh (etnikos), keng ma'noda esa ijtimoiy organizm sifatidagi etnos (etno-ijtimoiy organizm). Etnosning asosiy belgilari sirasiga quyidagilar kiradi: umumiy til, umumiy hudud, umumiy madaniyat va turmush tarzi, o'zligini anglash va o'ziga xos etnonim (nom). Etnos biologik emas, ijtimoiy hodisa bo'lib, u tarixiy taraqqiyot jarayonida shakllanadi.

Millat (lotincha "natio" – qabila, xalq) – etnos rivojlanishining oliy bosqichi bo'lib, kapitalistik munosabatlarning shakllanishi davrida vujudga keladi. Millatning asosiy belgilari: umumiy iqtisodiy hayot, umumiy til, umumiy hudud, umumiy madaniyat, ruhiyat va milliy o'zlikni anglash. Millat – bu barqaror, tarixan shakllangan, umumiy til, hudud, iqtisodiy hayot va milliy xarakterda aks etuvchi ruhiy tuzilishga ega bo'lgan kishilar ittifoqidir. Millat etnosdan farqli ravishda, siyosiy-huquqiy jihatlarga ham ega. Ko'p hollarda millat tushunchasi davlatchilik bilan bevosita bog'lanadi: "milliy davlat", "milliy suverenitet" kabi tushunchalar shundan dalolat beradi.

Zamonaviy sotsiologiyada millatning ikki asosiy konsepsiyasi mavjud: etnik millat va fuqarolik (siyosiy) millat. Etnik millat konsepsiyasi umumiy kelib chiqish, til, madaniyat va an'analarga asoslansa, fuqarolik millati konsepsiyasi umumiy fuqarolik, hudud, qonun va siyosiy institutlarga asoslanadi. Aksariyat zamonaviy demokratik davlatlar fuqarolik millati konsepsiyasini qo'llab-quvvatlaydi.

Millatlararo munosabatlar – bu turli millat va elat vakillari o'rtasida iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy va madaniy sohalarda vujudga keladigan munosabatlar tizimidir. Millatlararo munosabatlar ikki darajada namoyon bo'ladi:

1. Davlat miqyosida – milliy siyosat orqali tartibga solinadigan munosabatlar;
2. Shaxslararo miqyosda – turli millat vakillarining kundalik muloqoti va hamkorligi.

Millatlararo munosabatlarning asosiy tamoyillari sirasiga tenglik, o'zaro hurmat, birdamlik, bag'rikenglik, madaniy xilma-xillikni e'tirof etish, kamchiliklar huquqlarini himoya qilish kiradi. Ushbu tamoyillarga rioya etilganda, millatlararo munosabatlar ijobiy tus oladi va jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

2. Totuvlikning falsafiy-huquqiy talqini

Totuvlik – bu jamiyat a’zolari, ijtimoiy guruhlar, millat va elatlar o’rtasidagi o‘zaro kelishuv, tinchlik va ahillik holatidir. Falsafiy nuqtayi nazardan, totuvlik – bu qarama-qarshiliklarning muvozanatlashgan, dialektik birlik holati. Qadimgi yunon faylasuflari, xususan, Aristotel “siyosiy do‘stlik” (politike philia) tushunchasini ilgari surgan va uni davlat barqarorligining eng muhim omili deb bilgan. Uning fikricha, totuvlik bo‘lmagan jamiyatda adolat ham, farovonlik ham bo‘lmaydi.

Sharq falsafasida totuvlik masalalariga alohida e’tibor qaratilgan. Xususan, Alisher Navoiy “Mahbub ul-qulub” asarida insonlar o’rtasidagi mehr-muhabbat, hurmat, xilm-xillikda birlik g‘oyalarini ilgari surgan. U millatidan qat’i nazar, barcha insonlarni bir-biriga hurmat-ehtiromda bo‘lishga chaqiradi. Navoiyning “Xaloyiqqa yaxshilik qilg‘ilkim, yaxshilik elga yaxshidir” degan hikmati totuvlik va mehribonlikning mohiyatini ochib beradi.

Islom falsafasida ham totuvlik masalasiga katta e’tibor qaratilgan. Qur’oni Karimda “Hujurot” surasining 13-oyatida: “Ey insonlar! Darhaqiqat, Biz sizlarni bir erkak va bir ayoldan (Odam va Havvodan) yaratdik hamda bir-birlaringiz bilan tanishishlaringiz uchun sizlarni xalqlar va qabilalarga ajratdik. Albatta, Alloh nazdida eng hurmatligingiz – taqvodorrog‘ingizdir” deyilgan. Ushbu oyat millatlararo totuvlikning diniy asosini tashkil etadi: barcha insonlar bir juftan yaratilgan, ularning turli xalq va qabilalarga bo‘linishi esa bir-biri bilan tanishish va hamkorlik qilish uchundir.

Huquqiy jihatdan millatlararo totuvlik – bu xalqaro huquq va milliy qonunchilikda mustahkamlangan tamoyillar majmuidir. Xalqaro huquqning asosiy hujjatlari: BMT Nizomi (1945), Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi (1948), Fuqarolik va siyosiy huquqlar to‘g‘risidagi xalqaro pakt (1966), Irqiy kamsitishning barcha shakllariga barham berish to‘g‘risidagi konvensiya (1965), Milliy yoki etnik, diniy va til kamchiliklariga mansub shaxslarning huquqlari to‘g‘risidagi deklaratsiya(1992) kabilarda millatlararo tenglik, hurmat va hamkorlik tamoyillari o‘z aksini topgan.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida ham millatlararo munosabatlar masalasiga alohida e’tibor qaratilgan. Asosiy Qonunning 4-moddasiga ko‘ra, O‘zbekiston Respublikasi o‘z hududida istiqomat qiluvchi barcha millat va elatlarning tillari, urf-

odatlari va an'analari hurmat qilinishini ta'minlaydi, ularning rivojlanishi uchun sharoit yaratadi. 18-moddada barcha fuqarolar bir xil huquq va erkinliklarga ega ekanligi, jinsi, irqi, millati, tili, dini, ijtimoiy kelib chiqishi, e'tiqodi, shaxsiy va ijtimoiy mavqeidan qat'i nazar, qonun oldida tengligi mustahkamlab qo'yilgan.

3. Jamiyat barqarorligi va rivojlanishda bag'rikenglik omili

Bag'rikenglik (tolerantlik) – bu boshqacha fikrlash, yashash tarzi, urf-odat va an'analarga nisbatan toqatli, hurmatli munosabatda bo'lish qobiliyatidir. UNESCO ning 1995-yilda qabul qilingan Bag'rikenglik tamoyillari deklaratsiyasida bag'rikenglik “bizning dunyomizdagi madaniyatlarning boy xilma-xilligi, o'zini ifoda etish shakllari va inson individualligini namoyon qilish usullarini hurmat qilish, qabul qilish va to'g'ri tushunish” deb ta'riflangan.

Bag'rikenglikning bir necha darajalari farqlanadi:

1. Shaxsiy daraja – har bir insonning o'zgalarni qandayligicha qabul qilish qobiliyati;
2. Guruhiy daraja – turli ijtimoiy guruhlar o'rtasidagi o'zaro toqatli munosabat;
3. Davlat darajasi – davlatning barcha fuqarolar uchun teng huquq va imkoniyatlar yaratish siyosati.

Jamiyat barqarorligi va bag'rikenglik o'rtasidagi bog'liqlik ko'plab tadqiqotlarda o'z isbotini topgan. Amerikalik sotsiolog Robert Putnamning “ijtimoiy kapital” nazariyasiga ko'ra, jamiyat a'zolari o'rtasidagi ishonch, hamkorlik va o'zaro yordam munosabatlari qanchalik yuqori bo'lsa, mamlakatning iqtisodiy va siyosiy rivojlanish ko'rsatkichlari ham shunchalik yuqori bo'ladi. Bag'rikenglik ijtimoiy kapitalning ajralmas qismidir.

Millatlararo totuvlik rivojlanishga quyidagi mexanizmlar orqali ta'sir ko'rsatadi:

- Ijtimoiy barqarorlik: millatlararo nizolar bo'lmagan jamiyatda davlat resurslari xavfsizlikni ta'minlashga emas, balki rivojlanishga yo'naltiriladi;
- Inson kapitali: turli millat vakillarining bilim, tajriba va iste'dodi birlashganda, innovatsion salohiyat ortadi;
- Investitsion jozibadorlik: barqaror, xavfsiz muhit xorijiy investorlarni jalb qiladi;
- Ijtimoiy adolat: teng imkoniyatlar barcha fuqarolarning jamiyat hayotida faol ishtirok etishini ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, millatlararo totuvlikning nazariy asoslari millat, etnos, bag‘rikenglik kabi tushunchalarni chuqur tahlil qilish, ularning falsafiy-huquqiy talqinini o‘rganishni taqozo etadi. Ushbu tushunchalar zamirida insoniyatning ko‘p asrlik tajribasi, turli madaniyat va sivilizatsiyalarning o‘zaro aloqasi yotadi.

4. Tarixiy ildizlar: Turkistondagi ko‘pmillatli muhit

O‘zbekiston hududi qadimdan turli madaniyat, til va din vakillari yonma-yon yashab kelgan makon bo‘lib, Buyuk Ipak yo‘lining chorrahasida joylashgani bois Sharq bilan G‘arb, Shimol bilan Janub o‘rtasidagi ko‘prik vazifasini o‘tagan. Bu mintaqada millatlararo munosabatlar boy tarixiy tajribaga ega.

Miloddan avvalgi II asrdan boshlab mintaqada saklar, massagetlar, so‘g‘dlar, baqtriyaliklar kabi xalqlar yashagan. Islom dini kirib kelishi bilan (VIII asr) arab istilochilari, keyinchalik mo‘g‘ul bosqini (XIII asr) natijasida etnik tarkib yanada murakkablashgan. Amir Temur davrida (XIV-XV asrlar) poytaxt Samarqandda turli millat va elat vakillari – forslar, arablar, turklar, hindlar, hatto yevropaliklar ham tinch-totuv yashagan.

Rossiya imperiyasi tomonidan O‘rta Osiyoning bosib olinishi (XIX asrning ikkinchi yarmi) natijasida mintaqaga rus, ukrain, tatar va boshqa xalqlar ko‘chib kela boshladi. Bu davrda mintaqaning etnik manzarasi sezilarli o‘zgarishlarga yuz tutdi. Sovet hokimiyati o‘rnatilishi bilan (XX asrning 20-yillari) milliy-hududiy chegaralanish amalga oshirilib, O‘zbekiston SSR tashkil etildi. Sovet davrida sanoatlashtirish, Ikkinchi jahon urushi davrida korxonalarining evakuatsiya qilinishi, qo‘riq yerlarning o‘zlashtirilishi natijasida O‘zbekistonga ko‘plab millat vakillari ko‘chib kelgan. 1989-yilgi aholi ro‘yxatiga ko‘ra, O‘zbekistonda 130 dan ortiq millat va elat vakillari istiqomat qilgan.

Sovet davrida milliy siyosat rasman “internatsionalizm” tamoyillariga asoslangan bo‘lsa-da, amalda murakkab va ziddiyatli jarayonlar kechdi. Bir tomondan, turli millatlar o‘rtasida madaniy almashuv va hamkorlik o‘sdi, ikkinchi tomondan, ayrim davrlarda milliy manfaatlar cheklanishi, majburiy migratsiya holatlari kuzatildi. Shu bilan birga, O‘zbekiston xalqi o‘zining bag‘rikenglik an‘analarini saqlab qolishga muvaffaq bo‘ldi.

Ayniqsa, Ikkinchi jahon urushi yillarida O‘zbekiston xalqining ko‘rsatgan mehmondo‘stligi va bag‘rikengligi tarixiy ahamiyatga ega. 1941-1945 yillarda front orti hududlaridan 1,5 milliondan ortiq kishi, jumladan, 200 mingdan ortiq bolalar evakuatsiya qilingan. O‘zbekiston xalqi o‘zining moddiy qiyinchiliklariga qaramasdan, evakuatsiya qilinganlarni o‘z uylariga qabul qilgan, ular bilan birga yashab, oxirgi burda nonini baham ko‘rgan. Ushbu tarixiy tajriba bugungi kunda ham millatlararo totuvlikning ma’naviy asosi bo‘lib xizmat qilmoqda.

5. Mustaqillik yillari: qonunchilik va institutsional asoslar

1991-yilda O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, millatlararo munosabatlar sohasida prinsipial jihatdan yangi siyosat yuritila boshlandi. Ushbu siyosatning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

- barcha millat va elatlarning teng huquqliligi;
- milliy madaniyat va tillarning rivojlanishi uchun sharoit yaratish;
- milliy-madaniy avtonomiya va o‘zini-o‘zi boshqarish imkoniyatlari;
- millatlararo nizolarning oldini olish va ularni bartaraf etish;
- bag‘rikenglik va o‘zaro hurmat muhitini shakllantirish.

Mustaqillik yillarida millatlararo munosabatlarni tartibga soluvchi keng qamrovli qonunchilik bazasi shakllantirildi. Asosiy hujjatlar sirasiga quyidagilar kiradi:

· “O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (1992) – 4-modda, 8-modda, 18-modda, 31-modda va boshqa ko‘plab moddalarda millatlararo munosabatlar tamoyillari mustahkamlangan;

· “O‘zbekiston Respublikasining davlat tili to‘g‘risida”gi Qonun (1989, yangi tahrirda 1995) – o‘zbek tiliga davlat tili maqomini berib, boshqa tillarning rivojlanishiga to‘sqinlik qilmaslik tamoyilini belgilagan;

· “Fuqarolik to‘g‘risida”gi Qonun – millati, tili va dinidan qat’i nazar, barcha fuqarolar tengligini ta’minlagan;

· “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risida”gi Qonun (1991, yangi tahrirda 1998) – barcha din vakillarining teng huquqliligini kafolatlagan;

· “Milliy-madaniy markazlar to‘g‘risida”gi Nizom – milliy-madaniy markazlar faoliyatining huquqiy asoslarini yaratgan.

Institutsional jihatdan, millatlararo munosabatlar sohasidagi davlat siyosatini amalga oshirishda quyidagi tashkilotlar muhim rol o‘ynaydi:

- O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi – qonunchilik faoliyati orqali;
- Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do‘stlik aloqalari qo‘mitasi – asosiy muvofiqlashtiruvchi organ;
- Respublika baynalmilal madaniyat markazi – milliy-madaniy markazlar faoliyatini muvofiqlashtiruvchi tashkilot;
- Xalqaro madaniyat va san‘at markazlari – madaniy aloqalarni rivojlantirish.

2017-yilda qabul qilingan 2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasida millatlararo munosabatlar sohasida bag‘rikenglik va o‘zaro hurmat muhitini mustahkamlash, milliy madaniyat markazlari faoliyatini qo‘llab-quvvatlash masalalari alohida belgilangan. 2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Taraqqiyot strategiyasida esa “Millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta‘minlash” alohida yo‘nalish sifatida ajratilgan.

Milliy-madaniy markazlar faoliyati va amaliy natijalar O‘zbekistondagi milliy-madaniy markazlar millatlararo totuvlik siyosatining amaliy mexanizmi sifatida alohida ahamiyatga ega. 1989-yilda ilk bor tashkil etilgan ushbu markazlar bugungi kunda 150 dan ortib, ular Respublika baynalmilal madaniyat markazi tarkibiga birlashgan.

Milliy-madaniy markazlarning asosiy vazifalari:

- milliy tillar, madaniyat, urf-odat va an‘analarni saqlash va rivojlantirish;
- millatlararo madaniy almashuv va hamkorlikni rivojlantirish;
- yosh avlodni vatanparvarlik va bag‘rikenglik ruhida tarbiyalash;
- tarixiy vatan bilan madaniy-ma‘rifiy aloqalarni o‘rnatish va rivojlantirish;
- milliy jamoalar ichida ijtimoiy yordam va ko‘mak tashkil etish.

Respublikada faoliyat yuritayotgan yirik milliy-madaniy markazlar sirasiga quyidagilarni kiritish mumkin:

- Rus madaniyat markazi
- Qozoq milliy-madaniy markazi
- Koreys milliy-madaniy markazi
- Ozarbayjon milliy-madaniy markazi
- Arman milliy-madaniy markazi
- Yahudiy milliy-madaniy markazi
- Nemis “Vidergeburt” madaniyat markazi
- Tojik milliy-madaniy markazi
- Qirg‘iz milliy-madaniy markazi
- Turkman milliy-madaniy markazi
- Uyg‘ur milliy-madaniy markazi
- Polyak “Svetlitsa” madaniyat markazi
- Tatar-Boshqird milliy-madaniy markazi

Har bir milliy-madaniy markaz o‘z faoliyatini qonunchilik doirasida, mustaqil ravishda amalga oshiradi. Ular milliy bayramlarni nishonlash, til kurslari, badiiy havaskorlik jamoalari, folklor ansambllari faoliyatini yo‘lga qo‘ygan.

Har yili o‘tkaziladigan “O‘zbekiston – umumiy uyimiz” festivali, xalqaro bag‘rikenglik kuni (16 noyabr), Konstitutsiya kuni va boshqa bayramlar doirasida milliy-madaniy markazlarning faol ishtirok etishi muhim an’anaga aylangan. Ushbu tadbirlar millatlararo muloqot va madaniy almashuvning samarali platformasi bo‘lib xizmat qilmoqda.

Ta’lim tizimida ham millatlararo totuvlik tamoyillariga alohida e’tibor qaratiladi. Respublikada ta’lim 7 tilda olib boriladi: o‘zbek, rus, qoraqalpoq, qozoq, tojik, turkman va qirg‘iz tillarida. Turli millat tillarida gazeta, jurnal va kitoblar nashr etiladi, tele-radio eshittirishlar olib boriladi. 2019-yil ma’lumotlariga ko‘ra, O‘zbekistonda 12 tilda 100 dan ortiq gazeta va jurnal nashr etilmoqda.

Xulosa: “Millatlararo totuvlik – yurt farovonligi garovi” mavzusidagi tadqiqot natijalari quyidagi muhim xulosalarni ilgari surish imkonini berdi:

Birinchiidan, millatlararo totuvlik jamiyat barqarorligining poydevori bo‘lib, u millat, etnos va bag‘rikenglik kabi fundamental tushunchalarga tayanadi. Nazariy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, tenglik, o‘zaro hurmat va madaniy xilma-xillikni e’tirof etish tamoyillarisiz sog‘lom millatlararo muhitni shakllantirib bo‘lmaydi.

Ikkinchiidan, O‘zbekiston tajribasi millatlararo totuvlikni ta’minlashning samarali modelini namoyish etmoqda. 130 dan ortiq millat va elat vakillari uchun yaratilgan mustahkam qonunchilik bazasi, 150 dan ortiq milliy-madaniy markazlarning faoliyati, ta’limning 7 tilda olib borilishi – bularning barchasi to‘g‘ri va izchil milliy siyosatning amaliy samarasidir.

Uchinchiidan, millatlararo totuvlik va iqtisodiy farovonlik o‘rtasida bevosita bog‘liqlik mavjud. Tinchlik va barqarorlik hukm surgan jamiyat investitsiyalar, turizm va tadbirkorlik rivoji uchun qulay muhit yaratadi. Xalqaro tajriba va O‘zbekiston misoli buni to‘liq tasdiqlaydi.

To‘rtinchiidan, globallashuv va zamonaviy tahdidlar sharoitida millatlararo totuvlikni saqlash doimiy e’tiborni talab qiladigan uzluksiz jarayondir. Ayniqsa, yosh avlodni bag‘rikenglik ruhida tarbiyalash, axborot makonida nafrat tiliga qarshi kurashish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridandir.

Xulosa qilib aytganda, millatlararo totuvlik – bu nafaqat ijtimoiy qadriyat, balki davlat xavfsizligi, iqtisodiy taraqqiyot va xalqaro nufuzning eng muhim omilidir. Ushbu bebaho boylikni asrab-avaylash va kelajak avlodlarga yetkazish har bir fuqaroning muqaddas burchidir. Zero, totuvlik bor joydagina tinchlik, barqarorlik va farovonlik hukm suradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. O‘zbekiston XXI asr bo‘sag‘asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. – T.: O‘zbekiston, 1997. – 315 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. – T.: O‘zbekiston, 2017. – 592 b.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – T.: O‘zbekiston, 2021. – 464 b.
4. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: O‘zbekiston, 2023.

5. Sobirov A. Millatlararo munosabatlar: nazariya va amaliyot. – T.: Yangi asr avlodi, 2018. – 248 b.
6. O‘zbekiston ko‘p millatli mamlakat: tarix va hozirgi zamon / Mas’ul muharrir: A.Asqarov. – T.: Fan, 2010. – 342 b.
7. BMT Bosh Assambleyasi. Bag‘rikenglik tamoyillari deklaratsiyasi (1995 yil 16 noyabr).
8. BMT Bosh Assambleyasi. Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi (1948 yil 10 dekabr).
9. BMT Bosh Assambleyasi. Irqiy kamsitishning barcha shakllariga barham berish to‘g‘risidagi xalqaro konvensiya (1965 yil 21 dekabr).